terugkeer van de koning, van wie niet met zekerheid geweten is of hij dood is, uit de *Chambre*, een onbenoemde plek. Bovendien is de godin Venus, zowel op een tv-scherm als live, de scheidsrechter van dienst op het badmintonveld van *To You, The Birdie!*. Niets ontsnapt aan haar onfeilbare blik. Wanneer Hippolytus uitroept: 'Not before I see the crown of Athens on Aricia's head', beginnen de lichten van de *court* te knipperen en klinkt een mechanische stem: 'Fault'. Venus bepaalt het spel, zoveel is duidelijk. De protagonisten uit de *Phèdre* van The Wooster Group zijn zo letterlijk voorbeelden van 'l'homme enfermé', zoals Barthes 'l'homme racinien' benoemt: gevangen in hun universum, steeds omringd door anderen die mee hun situatie bepalen.

Barthes wijst er echter in die zin wel op dat Racine het zelf nooit over 'personages' had, maar wel over 'acteurs': 'Il 's agit au fond de masques, de figures qui reçoivent leurs différences, non de leur état civil, mais de leur place dans la configuration générale qui les tient enfermées'.[4] Het is een uitspraak die een kolfje naar de hand lijkt van The Wooster Group, die als rode draad in hun oeuvre de personae hebben die acteurs gebruiken en die van voorstelling tot voorstelling meegroeien. De acteurs zoeken telkens een masker op – dat kan een kostuum zijn, make-up, schoenen, een bewegingsstijl, een accent of zelfs een televisietoestel – waarin ze hun persona voor een welbepaalde voorstelling vinden. Willem Dafoe in *De Morgen*: 'Het is een bescherming, maar het is tegelijkertijd een springplank om te doen alsof. Je kunt het vergelijken met het gevoel wanneer je letterlijk een masker draagt en in de spiegel kijkt: dan zie je er niet uit zoals jezelf, je voelt niet zoals jezelf, je denkt niet zoals jezelf.'[5]

Over Racines taal zegt Barthes in diezelfde context dat ze 'aphoristique', 'non réaliste' en 'expressément destiné à la citation' is.[6] Het doet denken aan wat de Franse regisseur Daniel Mesguich in een interview zegt over hoe om te gaan met de alexandrijnen van Racine: '(...) il 's agit d'écriture, pas de parole.'[7] Racines specifieke schriftuur werd door Paul Schmidt, die eerder ook al naar aanleiding van *Brace Up!* (1991) Tsjechovs *Drie Zusters* voor The Wooster Group vertaalde, getransformeerd naar een vlot, hedendaags Engels. 'Vous-même où seriez-vous, vous qui la combattez/ Si toujours Antiope à ses lois opposée/ D'une pudique ardeur n'eût brûlé pour Thésée', vraagt Theramenes aan Hippolytus in Racines origineel.[8] Bij The Wooster Group klinkt het als volgt: 'Where would you be, suppose your mother's passion hadn't overcome her virgin scruples?' De protagonisten van *To You, The Birdie!* zitten met andere woorden niet vast in het keurslijf van de alexandrijnen, waarin geen ruimte is voor spontane expressie. Door echter onder meer Phaedra's tekst te laten dubben door een mannelijke medespeler zorgt The Wooster Group voor een andersoortige kunstmatige situatie, waardoor Schmidts vlotte schriftuur enerzijds een bizar soort poëzie wordt. Anderzijds druist de vulgariserende toon van zijn vertaling regelrecht in tegen de *bienséances* waar Racine en zijn tijdgenoten zich aan dienden te houden: triviale woorden werden in de zeventiende eeuw resoluut geschrapt. In naam van deze 'goede manieren' werden ook in die periode al te choquerende sterfscènes van het podium geweerd. En Racine ging zelfs zo ver dat hij elk spoor van overspel uit zijn tragedie *Andromaque* wiste.

In *To You, The Birdie!* tart The Wooster Group de regels van *bienséances* niet enkel in zijn tekst, maar ook in zijn enscenering. Hoofdprotagoniste Phaedra heeft letterlijk een ziekelijke passie opgevat voor haar stiefzoon, en moet de hele voorstelling door geholpen worden door haar dienaars bij haar ontlasting. Al in de openingsscène steekt het gezelschap echter op expliciete wijze de draak met de zeventiende-eeuwse regels van de goede smaak. Hippolytus en Theramenes zijn hun voeten aan het intapen voor hun eerste badmintonwedstrijd. Het lichaam van acteurs Scott Sheperd (Theramenes) en Ari Fliakos (Hippolytus) wordt echter ontdubbeld: hun onderlichaam wordt weergegeven op een scherm, waarop te zien is hoe ze zich ongegeneerd in het kruis krabben en hun zweet afkuisen.

Door dat soort juxtaposities manipuleert The Wooster Group niet enkel de *bienséances*, maar op een ander niveau ook de tijdruimte, waarin de personae bewegen. Zo gaat Phaedra (Kate Valk) bijvoorbeeld blootsvoets achter een scherm staan, en op het beeld passen haar voeten verschillende schoenen, onder het motto: 'The crown means nothing, my mother says it's the shoes you wear'. Het lijkt bijna een verwijzing naar het sprookje *De kleren van de keizer*. The Wooster Group voert zo een waaier van kleine ingrepen door, die telkens nieuwe betekenissen genereren, die bijdragen tot de structurele beeldvorming van *Phèdre*, zonder essentiële wijzigingen aan te brengen in Racines originele plot – op het schrappen van de rol van Aricia na.

Ook het klanklandschap speelt hierin een belangrijke rol. Wanneer intrigante Oenone (Sheena See) blootsvoets heen en weer loopt, klinkt het getik van hakken van schoenen. Telkens het badmintonpluimpje of *birdie* op de grond valt, hoor je oorverdovend glasgerinkel. *To You, The Birdie!* heeft zo iets van een cartoon met grappige klankeffecten. Enkel de uitroeptekens ontbreken nog. Het geluid werkt echter vooral op de lachspieren wanneer Theseus (Willem Dafoe) terugkeert: de court davert letterlijk op zijn grondvesten onder het gewicht van de narcistische, heroïsche vorst, die zijn spierbundels spiegelt aan dia's van Griekse standbeelden. Hij heeft immers ooit de Minotaurus, Phaedra's halfbroer, gedood met de hulp van haar zus Ariadne – die hij op zijn terugkeer gedumpt heeft om met Phaedra te trouwen – en boogt nog steeds op die overwinning.

Met Theseus' terugkeer vindt de fatale tragische omkering in *Phèdre* plaats. Door een list van Oenone denkt de vorst dat Hippolytus Phaedra heeft verleid. Woedend verzoekt hij Neptunus zich te wreken op zijn zoon. De fatale afloop is onafwendbaar. De *game is over*. Phaedra pleegt zelfmoord. Ze reinigt definitief haar ingewanden. Zuivert haar geweten. 'Purity' is haar laatste woord.

De catharsis blijft echter uit. The Wooster Group streeft immers geen psychologische purgatie na met *To You, The Birdie!*, maar heeft veeleer een eigen structuralistische poëtica ontwikkeld die flirt met de regels van de neoklassieke tragedie. Erg oorspronkelijk, sterk vormelijk en technisch virtuoos. Maar vooral verbluffend intelligent en onuitputtelijk.

Sally De Kunst

TEKST Paul Schmidt, naar Racine
REGIE Elizabeth LeCompte
SPEL Willem Dafoe, Kate Valk, Sheena See, Ari Fliakos, Scott Sheperd, Fiona Leaning, Koosil-ja hwang, Dominique Bousquet, Suzy Roche
DECOR Jim Findlay
GELUID John Collins, Geoff Abbas, Jim Dawson
VIDEO Philip Bussman, J. Reid Farrington, Tara Webb
LICHT Jennifer Tipton
MUZIEK David Linton
KOSTUUMS Elizabeth Jenyon
PRODUCTIE The Wooster Group

1. BARTHES, Roland, *Sur Racine* (Paris: Editions du Seuil, 1963), p.109-116.
2. RACINE, *Phèdre* (Paris: Gallimard, 2000), p.45.
3. Ibid., p.32.
4. BARTHES, Roland, *o.c.*, p.15.
5. DE KUNST, Sally, 'Van het een komt het ander', in De Morgen, 13 juni 2002, p.34.
6; Ibid., p.16.
7. S.N., Phèdre de Racine (Paris; Gallimard, 1994), p.17.
8. Re, o.c., p.35.